

Філософія

УДК 141.319.8 + 316.42

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20034754>

**Антропологічний поворот і його реалізація у соціально-філософських
репрезентаціях**

Дольська О. О.,

доктор філософських наук, професор,

професор кафедри філософії

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут», Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-9577-8282>

Гончаренко Є. О.,

аспірант кафедри філософії

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут», Україна

<https://orcid.org/0009-0001-6073-4159>

Прийнято: 19.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація. Мета дослідження полягає в аналізі антропологічного повороту у сучасному соціально-філософському дискурсі та визначенні його впливу на трансформацію уявлень про людину і суспільство в умовах цифровізації. Актуальність теми зумовлена глибинними змінами соціальної реальності, пов'язаними з розвитком цифрових технологій, мережових структур і нових форм соціальної взаємодії.

Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні аналітико-порівняльного та структурно-аналітичного підходів, а також феноменологічного і історико-філософського аналізу, що забезпечує комплексне дослідження трансформацій антропологічного виміру.

Результати дослідження свідчать, що сучасні соціальні трансформації супроводжуються зміною антропологічного виміру, зумовленою розвитком цифрового капіталізму, платформених структур і алгоритмічних форм управління. Встановлено, що у межах постмодерну, нового матеріалізму та акселераціонізму відбувається переосмислення суб'єктивності, яка поступово втрачає статус центрального антропологічного атрибуту. Показано, що цифрові технології трансформують соціальні практики, перетворюючи людський досвід на дані та формуючи нові форми залежності від інформаційних систем.

Наукова новизна полягає у систематизації сучасних підходів до антропологічного повороту, виявленні взаємозв'язку між цифровим капіталізмом і трансформацією суб'єктивності, а також в обґрунтуванні переходу від класичної гуманістичної моделі людини до постгуманістичної.

Висновки дослідження засвідчують, що антропологічний поворот XXI століття супроводжується процесами деантропологізації, трансформацією суб'єктивності та формуванням нових онтологічних підстав соціально-філософського аналізу, що потребує подальшого переосмислення місця людини у цифровому світі.

Ключові слова: антропологічний поворот, суб'єктивність, суспільство, цифровий капіталізм, постгуманізм, новий матеріалізм, алгоритмізація, акселераціонізм, нова онтологія.

The Anthropological Turn and Its Implementation in Socio-Philosophical Representations

Olga Dolska,

Doctor of Philosophical Sciences, Professor
Professor of the Department of Philosophy
National Technical University
"Kharkiv Polytechnic Institute", Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-9577-8282>

Ievgen Goncharenko,

PhD student of the Department of Philosophy
National Technical University
"Kharkiv Polytechnic Institute", Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0001-6073-4159>

***Abstract.** The aim of the study is to analyze the anthropological turn in contemporary socio-philosophical thought and to determine its impact on the transformation of concepts of the human being and society in the context of digitalization. The relevance of the topic is обусловлена profound transformations of social reality associated with the development of digital technologies, network structures, and new forms of social interaction that significantly reshape the understanding of human nature and subjectivity.*

***The methodology** of the research is based on a combination of analytical-comparative and structural-analytical approaches, as well as phenomenological and historical-philosophical analysis, which enables a comprehensive examination of transformations in the anthropological dimension.*

***The results of the study** demonstrate that contemporary social transformations are accompanied by changes in the anthropological dimension*

caused by the development of digital capitalism, platform structures, and algorithmic forms of governance. It is shown that within postmodernism, new materialism, and accelerationism, subjectivity is being reinterpreted and gradually loses its status as a central anthropological attribute. Particular attention is paid to the processes of algorithmization of social practices, the transformation of human experience into data, and the emergence of new forms of dependence on digital infrastructures.

***The scientific novelty** lies in the systematization of contemporary approaches to the anthropological turn, the identification of the relationship between digital capitalism and the transformation of subjectivity, and the substantiation of the transition from the classical humanistic model of the individual to a posthuman one.*

***The conclusions** indicate that the anthropological turn of the 21st century is accompanied by processes of de-anthropologization, transformation of subjectivity, and the formation of new ontological foundations of socio-philosophical analysis, which require further reconsideration of the place of the human being in the digital world.*

***Keywords:** anthropological turn, subjectivity, society, digital capitalism, posthumanism, new materialism, algorithmization, accelerationism, new ontology.*

Постановка проблеми. Є різні критерії, за якими здійснюється опис суспільства. Наприклад, є соціально-філософські теорії, націлені на розгляд суспільства за рахунок людської дії (теорія дії Ю. Габермаса). Є теоретичні розробки, де людина розглядається через суспільство, які дозволяють розглядати ознаки громадянського життя і описувати суспільство у контекстах людських зв'язків або груп, організацій, партій та інститутів, класів і прошарків тощо (Д. Белл, Н. Луман, О. Тоффлер, З. Бауман, та ін.). З'являлися роботи із такою опцією опису, як «влада-людина». Сьогодні

філософський дискурс торкається такого феномену, як цифровізація. (М. Фуко, Ш. Зубофф тощо).

Будь-який соціум, кардинально відмінний від його історичних попередників, передусім характеризується новою якістю людського життя, що породжує «нову людину» та, як слідство, якісно нову соціальну структуру. В останні два десятиріччя досить активними стали «дослідження інформаційного суспільства» (Е. Масуда, Д. Белл, Ф. Махлуп, Л. Карвалікс, Ф. Уебстер, Е. Гідденс, М. Кастальс та ін.), якому присвячений і вітчизняний дискурс (В. Бебик, В. Воронкова, З. Згуровський, О. Данільян, О. Дзьобань, В. Нікітенко, О. Дольська та ін.). Паралельно розвивалися концепти «мережевого суспільства». В інформаційному суспільстві нова якість життя полягає у забезпеченні кожної особи будь-якими знаннями, що зумовлює радикальні зміни в усій системі суспільних відносин (політичних, правових, духовних та ін.). Тобто основна ідея інформаційного суспільства, торкаючись антропологічної теми, полягає у досягненні нової фази розвитку – «суспільства знань».

Але у ХХІ ст. з'явилося декілька напрямів антропологічного характеру, які не тільки «стрясують» філософсько-антропологічний дискурс, але прямо і побічно торкаються тематики соціального, економічного, політологічного характеру. Це дозволяє орієнтуватися на них при формуванні філософсько-соціальних досліджень. Проблема аналізу шляхів руху, орієнтирів, реперних точок, трендів у цьому питанні стало основою для цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика антропологічного повороту в сучасній соціальній філософії формується на перетині кількох теоретичних напрямів: постмодерністської критики суб'єкта, концепцій інформаційного та цифрового суспільства, теорій цифрового капіталізму, нового матеріалізму, постгуманізму та акселераціонізму. Їх об'єднує спільна увага до трансформації людини,

суб'єктивності та соціальних форм існування в умовах техніко-технологічних змін.

У класичних концепціях інформаційного та постіндустріального суспільства людина розглядалася передусім як носій знання, раціональний суб'єкт соціальної дії та учасник нових комунікативних процесів. У працях Д. Белла, Е. Масуди, О. Тоффлера, М. Кастельса акцент зроблено на знанні, інформації та мережевій організації як чинниках соціального розвитку. У межах цієї логіки технологічний прогрес переважно інтерпретувався як умова розширення людських можливостей.

Водночас подальший розвиток цифрових технологій засвідчив амбівалентність такого підходу. Якщо ранні теорії інформаційного суспільства підкреслювали емансипаційний потенціал знання, то сучасні дослідження цифрового капіталізму звертають увагу на нові форми залежності людини від платформ, алгоритмів і даних. Зокрема, Ш. Зубофф у концепції наглядного капіталізму показує, що поведінка людини стає ресурсом для прогнозування, контролю та комерціалізації. Н. Кудрі та У. Мехіас у концепції «data colonialism» розглядають дані як нову форму привласнення людського досвіду, а Н. Срнічек аналізує платформений капіталізм як економічну модель, у якій цифрові платформи стають базовими інфраструктурами соціального життя.

Окрему групу становлять постмодерністські підходи, у яких відбувається критика класичного суб'єкта. Ж.-Ф. Ліотар, М. Фуко, Ж. Дерріда та інші представники постмодерністської думки поставили під сумнів універсальні метанаративи, стабільну ідентичність і цілісність суб'єкта. У цьому контексті людина вже не розглядається як самодостатній центр соціальної реальності, а постає як результат дискурсивних, владних і культурних практик. Саме ця лінія створила теоретичне підґрунтя для

подальшого переосмислення людини у постгуманістичних і неоматеріалістичних концепціях.

Новий матеріалізм переносить увагу з автономного суб'єкта на матеріальні, тілесні, технологічні та нелюдські чинники соціальної реальності. У працях К. Барад, Р. Дольфейна, І. ван дер Туїн та Д. Харауей підкреслюється, що людське не може бути осмислене ізольовано від матеріального світу, технологій, тілесності та нелюдських агентів. На відміну від постмодернізму, який переважно критикує суб'єкта на рівні мови, дискурсу й культури, новий матеріалізм переводить цю критику в онтологічну площину.

Постгуманістичний підхід, представлений у працях Ф. Феррандо та Р. Брайдотті, розвиває цю лінію, але робить акцент не лише на критиці гуманістичного суб'єкта, а й на формуванні нової моделі людини. Постгуманізм відмовляється від антропоцентризму та розглядає людину як елемент складних взаємодій між біологічним, соціальним, технологічним і нелюдським. У цьому полягає його принципова відмінність від трансгуманізму, який зберігає орієнтацію на вдосконалення людини, тоді як постгуманізм переосмислює саму категорію людського.

Акселераціонізм, пов'язаний із ідеями Ж. Дельоза, Ф. Гваттарі, Н. Срнічека та А. Вільямса, пропонує інший ракурс аналізу: він розглядає сучасний капіталізм як систему, що не лише обмежує людину, але й продукує нові форми соціальної динаміки, бажання, мобільності та детериторіалізації. У межах цього підходу антропологічний поворот пов'язаний не тільки з трансформацією суб'єкта, а й зі зміною самої логіки соціального розвитку.

Для узагальнення зазначених підходів доцільно подати їх у вигляді порівняльної таблиці.

Таблиця 1.

Систематизація теоретичних підходів до антропологічного повороту в сучасному соціально-філософському дискурсі

Теоретичний напрям	Ключові автори	Розуміння людини	Значення для антропологічного повороту
Інформаційне / постіндустріальне суспільство	Д. Белл, Е. Масуда, О. Тоффлер, М. Кастельс	Людина як носій знання та учасник комунікативних процесів	Показує перехід до суспільства знань і мережевих форм взаємодії
Постмодернізм	Ж.-Ф. Ліотар, М. Фуко, Ж. Дерріда	Людина як нестабільний суб'єкт, сформований дискурсами	Руйнує уявлення про цілісного автономного суб'єкта
Цифровий капіталізм	Ш. Зубофф, Н. Кудрі, У. Мехіас, Н. Срничек	Людина як джерело даних і об'єкт алгоритмічного управління	Виявляє залежність суб'єктивності від платформ, даних і цифрових інфраструктур
Новий матеріалізм	К. Барад, Д. Харауей, Р. Дольфейн, І. ван дер Туїн	Людина як частина матеріально-технологічних взаємодій	Зміщує акцент із суб'єкта на матеріальність, тілесність і нелюдські чинники
Постгуманізм	Ф. Феррандо, Р. Брайдогті	Людина як елемент біо-техно-соціальних систем	Обґрунтовує перехід від гуманістичної до постгуманістичної моделі
Акселераціонізм	Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі, Н. Срничек, А. Вільямс	Людина як учасник процесів детериторіалізації та прискорення	Показує зв'язок антропологічних змін із динамікою пізнього капіталізму

Джерело: власна розробка авторів

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У статті присутнє уточнення ключових характеристик антропологічного виміру, представленого у сучасних філософських і соціально-філософських концепціях. Проблема аналізу декількох сучасних філософських концепцій,

де присутній поворот до нових основ розуміння антропологічного виміру і трансформації щодо людини і людського, актуалізує питання розуміння змістовного наповнення сенсу антропологічного повороту, яке має суттєвий вплив на розробки соціально-філософського аналізу.

Мета дослідження полягає в системному аналізі антропологічного повороту у сучасному соціально-філософському дискурсі та визначенні його впливу на трансформацію уявлень про людину і суспільство в умовах цифровізації.

Методологічну основу дослідження становить комплексний міждисциплінарний підхід, що поєднує аналітико-порівняльний, структурно-аналітичний, феноменологічний та історико-філософський методи.

Аналітико-порівняльний підхід застосовано для зіставлення сучасних теоретичних концепцій антропологічного повороту та виявлення їхніх відмінностей. Структурно-аналітичний метод дозволив систематизувати різні підходи та визначити їхню внутрішню логіку.

Феноменологічний метод використано для аналізу трансформації суб'єктивності як центральної категорії антропологічного виміру. Історико-філософський підхід дав змогу простежити еволюцію уявлень про людину від класичних гуманістичних концепцій до сучасних постгуманістичних моделей.

Застосування зазначених методів забезпечило комплексне дослідження антропологічного повороту та його впливу на соціально-філософський аналіз.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному осмисленні антропологічного повороту як багаторівневого феномену сучасного соціально-філософського знання. В статті було: систематизовано сучасні теоретичні підходи до антропологічного повороту (постмодернізм, цифровий капіталізм, новий матеріалізм, постгуманізм, акселераціонізм); виявлено

їхню внутрішню логіку та відмінності на епістемологічному, соціально-економічному та онтологічному рівнях; обґрунтовано взаємозв'язок між розвитком цифрового капіталізму та трансформацією суб'єктивності; доведено, що сучасний антропологічний поворот має тенденцію до деантропологізації та переходу до постгуманістичної моделі людини.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Антропологічний вимір інформаційного та цифрового суспільства.

Класичні концепції інформаційного та постіндустріального суспільства (Д. Белл, Е. Масуда, О. Тоффлер, М. Кастельс) розглядали людину як носія знання та суб'єкта комунікації. Технологічний розвиток інтерпретувався як чинник розширення можливостей і формування «суспільства знань», тоді як антропологічний вимір залишався другорядним порівняно з економічними та інституційними аспектами [1].

У ХХІ столітті цей баланс змінюється. Цифровізація трансформує не лише соціальні структури, але й сам спосіб існування людини. У цьому контексті концепція технологічного детермінізму набуває нового змісту: технології виступають не зовнішнім фактором, а середовищем формування суб'єктивності [2; 3, с. 26].

Особливу роль відіграє цифровий капіталізм. Згідно з підходом Ш. Зубофф, поведінка людини стає об'єктом збору, аналізу та прогнозування, а досвід — ресурсом економічної експлуатації [4, р. 216].

Від постмодерну до інтерфейсної ідентичності. Постмодернізм став переломним етапом у переосмисленні суб'єкта. Ж.-Ф. Ліотар визначає постмодерн як стан «недовіри до метанаративів» [5], що призводить до втрати ідеї цілісного суб'єкта.

Розвиваючи цю позицію, В. Лук'янець і О. Соболев трактують культуру як відкриту множинність альтернатив [6, с. 209–210].

У сучасних умовах ця логіка переходить у технологічну площину. Людина дедалі більше постає як інтерфейсна або алгоритмічна ідентичність — елемент цифрових систем, де її присутність визначається даними, профілями та алгоритмами [4, р. 177; 4, р. 216].

Цифровий капіталізм і трансформація суб'єктивності. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується утвердженням платформеного капіталізму. Концепція «data colonialism» Н. Кудрі та У. Мехіаса демонструє, що цифровізація є процесом привласнення людського досвіду [7, р. 339]. Поведінка, емоції та соціальні практики трансформуються у дані, які використовуються для прогнозування і управління. Подібну позицію розвиває Н. Срничек, підкреслюючи, що цифрові платформи стають ключовими інституціями економіки [8]. У результаті суб'єктивність зміщується від автономії до алгоритмічно визначених патернів.

Вагомий внесок у розуміння цих процесів роблять А. Рувруа та Т. Бернс, які вводять поняття «алгоритмічна урядовість» (algorithmic governmentality) [9, р. 163–196]. Ця форма влади функціонує через аналіз даних і прогнозування поведінки, не потребуючи рефлексивного суб'єкта. Рішення формуються на основі алгоритмів ще до усвідомлення індивідом власного вибору. Таким чином, відбувається перехід від інтерпретативного до предиктивного управління, що радикально змінює статус суб'єктивності.

У працях Б. Браттон цифрова реальність описується як багаторівнева система глобальної обчислювальної інфраструктури — «Стек» (*The Stack*) [10]. Ця модель охоплює рівні від фізичних до соціальних і формує нову архітектуру влади. Людина у цій системі виступає не автономним суб'єктом, а елементом техно-соціальної конфігурації. Такий підхід дозволяє інтерпретувати антропологічний поворот як інтеграцію людини у глобальні цифрові структури.

Новий матеріалізм і постгуманістичний вимір. Представники нового матеріалізму радикально змінюють розуміння людини. Зокрема, К. Барад розробляє концепцію постгуманістичної перформативності, згідно з якою реальність формується через процеси взаємного становлення (intra-action) [11, р. 807–811]. Це означає, що суб'єкт не передує взаємодії, а виникає у її процесі. Людина перестає бути центром і постає як результат матеріально-дискурсивних практик.

Важливим етапом інституалізації нового матеріалізму стали праці Р. Дольфейна та І. ван дер Туїн, які запропонували розглядати цей напрям не як єдину теорію, а як відкрите поле міждисциплінарних підходів, що поєднують філософію, соціальні та природничі науки. На їхню думку, новий матеріалізм формує нову дослідницьку чутливість до матеріальності, процесуальності та взаємопов'язаності людського і нелюдського, що розширює межі соціально-філософського аналізу сучасності [12].

Образ кіборга у Д. Харауей підсилює цю тезу, демонструючи розмивання меж між людським і технологічним [13, р. 8].

Постгуманізм розвиває ці ідеї. Ф. Феррандо розглядає людину як елемент мережевих взаємодій [14, р. 28], тоді як Р. Брайдотті підкреслює подолання антропоцентризму [15].

Акселераціонізм і динаміка соціальних трансформацій. Акселераціонізм пропонує інший ракурс аналізу. У працях Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі підкреслюється роль процесів детериторіалізації та виробництва бажань [16, с. 25–28]. Сучасні дослідники розвивають ці ідеї, пов'язуючи їх із прискоренням соціальних процесів. У результаті людина включається у динамічні процеси, що сприяють деантропологізації соціальної реальності.

Сучасний глобальний контекст антропологічного повороту. Глобальний вимір антропологічного повороту яскраво представлений у World Economic Forum Annual Meeting 2026. Сесії «An Honest Conversation on

AI and Humanity» та «Next Phase of Intelligence» демонструють, що ключовий акцент зміщується на трансформацію поведінки та суб'єктивності [17; 18]. Водночас концепція «людини в центрі економіки» виявляє суперечність: поряд із гуманістичними цінностями посилюється алгоритмічний контроль [19]. Отже, глобальний дискурс фіксує перехід до постгуманістичної моделі людини.

Інтеграція теоретичних підходів у багаторівневу модель.

Проведений аналіз сучасних соціально-філософських концепцій дозволяє систематизувати антропологічний поворот як багаторівневий процес, у якому кожен із розглянутих теоретичних підходів відповідає окремому виміру трансформації людини. Зокрема, постмодернізм формує епістемологічний рівень, оскільки здійснює критичну деконструкцію цілісного суб'єкта і підважує ідею універсальних метанаративів. Цифровізація та пов'язані з нею технологічні зміни визначають технологічний рівень, у межах якого формується інтерфейсна ідентичність, що існує через дані та алгоритми. Цифровий і платформений капіталізм репрезентують економічний рівень антропологічного повороту, де людина трансформується у ресурс даних і об'єкт алгоритмічного управління. Новий матеріалізм і постгуманізм формують онтологічний рівень, у межах якого відбувається розмивання меж між людським і нелюдським, а суб'єкт постає як результат взаємодій матеріальних і технологічних процесів. Акселераціонізм, своєю чергою, репрезентує соціально-політичний рівень, пов'язаний із прискоренням соціальних процесів і деантропологізацією соціальної реальності.

Таким чином, запропонована модель дозволяє інтегрувати різні теоретичні підходи в єдину концептуальну схему антропологічного повороту, що відображає комплексний характер сучасних трансформацій.

Таблиця 2.

Багаторівнева модель антропологічного повороту в сучасному соціально-філософському дискурсі

Рівень	Характеристика	Трансформація людини
Епістемологічний	постмодернізм	втрата цілісного суб'єкта
Технологічний	цифровізація	інтерфейсна ідентичність
Економічний	цифровий капіталізм	людина як дані
Онтологічний	новий матеріалізм, постгуманізм	розмивання меж людського
Соціально-політичний	акселераціонізм	деантропологізація

Джерело: власна розробка авторів

Представлена у таблиці модель узагальнює ключові теоретичні підходи та демонструє, що антропологічний поворот не є локальною зміною, а має системний характер. Її аналітична цінність полягає у можливості одночасного розгляду різних вимірів трансформації людини — від епістемологічного до соціально-політичного. Це дозволяє уникнути редукціонізму та розглядати сучасні соціальні зміни як результат взаємодії технологічних, економічних і культурних чинників. Отже, багаторівнева модель виступає не лише узагальнюючим інструментом, але й аналітичною рамкою для подальших досліджень антропологічного повороту.

Таким чином, антропологічний поворот постає як комплексна трансформація, що охоплює різні рівні соціальної реальності. Сучасні соціально-філософські концепції демонструють, що трансформація антропологічного виміру є результатом взаємодії технологічних, економічних та культурних чинників. Якщо постмодернізм здійснює епістемологічну критику суб'єкта, цифровий капіталізм трансформує його як економічну одиницю, а постгуманізм переосмислює його на онтологічному рівні. У результаті формується нова модель людини, яка вже не є центром

соціального світу, а постає як елемент складних мережевих і технологічних систем.

Висновки.

Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі узагальнення та результати. Встановлено, що антропологічний поворот у сучасному соціально-філософському дискурсі має багаторівневий характер і формується на перетині постмодерністських, цифрово-економічних та постгуманістичних концепцій. Це підтверджує необхідність його аналізу не в межах окремих теорій, а як комплексного феномену. Обґрунтовано, що ключовим результатом антропологічного повороту є трансформація суб'єктивності: від цілісного автономного суб'єкта до алгоритмічно опосередкованої та інтерфейсної ідентичності. При цьому постмодернізм здійснює епістемологічну деконструкцію суб'єкта, а цифровий капіталізм переводить її у практичну площину соціального управління. Доведено, що розвиток цифрового та платформеного капіталізму спричиняє зміну статусу людини: вона постає як джерело даних і функціональний елемент цифрових систем. Це свідчить про посилення процесів деантропологізації та формування нових механізмів контролю і прогнозування поведінки. Показано, що новий матеріалізм і постгуманізм здійснюють онтологічне переосмислення людини, долаючи межу між людським і нелюдським. У результаті формується постгуманістична модель, у межах якої суб'єкт розглядається як динамічна конфігурація біологічних, технологічних і соціальних взаємодій. Виявлено, що сучасний глобальний дискурс, зокрема матеріали World Economic Forum Annual Meeting 2026, підтверджує практичний вимір антропологічного повороту. Трансформація суб'єктивності стає предметом управління, прогнозування та економічного використання, що свідчить про її вихід за межі академічної проблематики.

Наукова новизна дослідження конкретизується у запропонованій багаторівневій моделі антропологічного повороту, яка систематизує сучасні підходи та демонструє їх взаємозв'язок на епістемологічному, технологічному, економічному та онтологічному рівнях.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що антропологічний поворот ХХІ століття фіксує перехід від гуманістичної до постгуманістичної моделі людини, у межах якої суб'єкт втрачає статус центру соціальної реальності та інтегрується у мережеві й технологічні структури.

Практичне значення результатів дослідження. Отримані результати можуть бути використані: у подальших соціально-філософських дослідженнях для аналізу трансформації суб'єктивності в умовах цифровізації; у міждисциплінарних дослідженнях (соціологія, культурологія, медіадослідження) для осмислення впливу цифрових платформ і алгоритмів на людину; у розробці освітніх курсів із соціальної філософії, філософської антропології та цифрової культури; при формуванні етичних і соціальних підходів до використання штучного інтелекту та цифрових технологій.

Практична значущість дослідження полягає у можливості застосування його результатів для інтерпретації сучасних соціальних процесів і прогнозування подальших змін у структурі соціальної реальності.

Список використаних джерел:

1. Дзьобань О., Кротюк В. Метафоричність розуміння інформаційного суспільства. *Humanities Studies : збірник наукових праць*. 2025. Вип. 24 (101). С. 39–50. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-24-101-04>
2. Дольська О. О., Міщенко В. І. Технологічна сингулярність як закінчення історії Homo sapiens: чи можливо запобігти? *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. 2024. № 2. С. 25–33. DOI: <https://doi.org/10.20998/2227-6890.2024.2.03>

3. Дольська О. Формування наративу постлюдини: роздуми про підґрунтя нової антропології. *Людина, суспільство, комунікативні технології : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. 2020. С. 57–61.
4. Zuboff S. *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. New York : PublicAffairs, 2019. 704 p.
5. Lyotard J.-F. *The postmodern condition: A report on knowledge*. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1984. 356 p.
6. Лук'янець В. С., Соболев О. М. *Філософський постмодерн*. Київ, 1998. 210 с.
7. Couldry N., Mejias U. Data colonialism: Rethinking big data's relation to the contemporary subject. *Television & New Media*. 2019. Vol. 20, No. 4. P. 336–349.
8. Srnicek N. *Platform capitalism*. Cambridge : Polity Press, 2017. 120 p.
9. Rouvroy A., Berns T. Algorithmic governmentality and prospects of emancipation: Disparateness as a precondition for individuation through relationships? *Réseaux*. 2013. Vol. 177, No. 1. P. 163–196.
10. Bratton B. H. *The stack: On software and sovereignty*. Cambridge, MA : MIT Press, 2016. 523 p.
11. Barad K. Posthumanist performativity: Toward an understanding of how matter comes to matter. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*. 2003. Vol. 28, No. 3. P. 801–831.
12. Dolphijn R., van der Tuin I. *New materialism: Interviews and cartographies*. Ann Arbor : Open Humanities Press, 2012. 176 p.
13. Haraway D. A cyborg manifesto: Science, technology, and socialist-feminism in the late twentieth century // *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. New York : Routledge, 1991. P. 149–181.

14. Ferrando, F. (2013). Posthumanism, transhumanism, antihumanism, metahumanism: Differences and relations. *Existenz*, 8(2), 26–32.
15. Braidotti R. *Posthuman knowledge*. Cambridge : Polity Press, 2019. 232 p.
16. Дельоз Ж., Гваттарі Ф. *Анти-Едін. Капіталізм і шизофренія*. Київ, 1996. 384 с.
17. Harari Y. N., Tracey I. An Honest Conversation on AI and Humanity [Electronic resource] // *World Economic Forum Annual Meeting 2026*. URL: <https://www.weforum.org/meetings/world-economic-forum-annual-meeting-2026/sessions/an-honest-conversation-on-ai-and-humanity-ca19ea8c96/> (date of access: 28.02.2026).
18. Thompson N., Xing E., Bengio Y., Harari Y. N., Choi Y. Next Phase of Intelligence [Electronic resource] // *World Economic Forum Annual Meeting 2026*. URL: <https://www.weforum.org/meetings/world-economic-forum-annual-meeting-2026/sessions/next-phase-of-intelligence/> (date of access: 28.02.2026).
19. Mills E., Markovitz G. Leaders at Davos 2026: How can we better invest in people? [Electronic resource]. 2026. URL: <https://www.weforum.org/stories/2026/01/leaders-davos-2026-how-can-we-invest-in-peoples-prosperity-health-skills-and-jobs/> (date of access: 28.02.2026).

References

1. Dzoban, O., & Krotiuk, V. (2025). Metaforychnist rozuminnia informatsiinoho suspilstva [Metaphoricity of understanding the information society]. *Humanities Studies*, 24(101), 39–50. <https://doi.org/10.32782/hst-2025-24-101-04> [in Ukrainian]
2. Dolska, O. O., & Mishchenko, V. I. (2024). Tekhnolohichna synhuliarnist yak zakinchennia istorii Homo sapiens: chy mozhlyvo zapobihty? [Technological singularity as the end of Homo sapiens history: Is it possible to

prevent it?]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI"*, 2, 25–33. <https://doi.org/10.20998/2227-6890.2024.2.03> [in Ukrainian]

3. Dolska, O. (2020). Formuvannia naratyvu postliudyny: rozдумы pro pidgruntia novoi antropolohii [Formation of the posthuman narrative: Reflections on the foundations of a new anthropology]. In *Liudyna, suspilstvo, komunikatyvni tekhnolohii* (pp. 57–61). [in Ukrainian]

4. Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. PublicAffairs. [in English]

5. Lyotard, J.-F. (1984). *The postmodern condition: A report on knowledge*. University of Minnesota Press. [in English]

6. Lukianets, V. S., & Sobol, O. M. (1998). *Filosofskyi postmodern* [Philosophical postmodern]. Kyiv. [in Ukrainian]

7. Couldry, N., & Mejias, U. (2019). Data colonialism: Rethinking big data's relation to the contemporary subject. *Television & New Media*, 20(4), 336–349. [in English]

8. Srnicek, N. (2017). *Platform capitalism*. Polity Press. [in English]

9. Rouvroy, A., & Berns, T. (2013). Algorithmic governmentality and prospects of emancipation: Disparateness as a precondition for individuation through relationships. *Réseaux*, 177(1), 163–196. [in English]

10. Bratton, B. H. (2016). *The stack: On software and sovereignty*. MIT Press. [in English]

11. Barad, K. (2003). Posthumanist performativity: Toward an understanding of how matter comes to matter. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 28(3), 801–831. [in English]

12. Dolphijn, R., & van der Tuin, I. (2012). *New materialism: Interviews and cartographies*. Open Humanities Press. [in English]

13. Haraway, D. (1991). A cyborg manifesto: Science, technology, and socialist-feminism in the late twentieth century. In *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature* (pp. 149–181). Routledge. [in English]
14. Ferrando, F. (2013). Posthumanism, transhumanism, antihumanism, metahumanism: Differences and relations. *Existenz*, 8(2), 26–32. [in English]
15. Braidotti, R. (2019). *Posthuman knowledge*. Polity Press. [in English]
16. Deleuze, G., & Guattari, F. (1996). *Anti-Oedipus: Capitalism and schizophrenia*. Kyiv. [in Ukrainian / translated edition]
17. Harari, Y. N., & Tracey, I. (2026). An honest conversation on AI and humanity. *World Economic Forum Annual Meeting 2026*. <https://www.weforum.org/meetings/world-economic-forum-annual-meeting-2026/sessions/an-honest-conversation-on-ai-and-humanity-ca19ea8c96/> [in English]
18. Thompson, N., Xing, E., Bengio, Y., Harari, Y. N., & Choi, Y. (2026). Next phase of intelligence. *World Economic Forum Annual Meeting 2026*. <https://www.weforum.org/meetings/world-economic-forum-annual-meeting-2026/sessions/next-phase-of-intelligence/> [in English]
19. Mills, E., & Markovitz, G. (2026). Leaders at Davos 2026: How can we better invest in people? *World Economic Forum*. <https://www.weforum.org/stories/2026/01/leaders-davos-2026-how-can-we-invest-in-peoples-prosperity-health-skills-and-jobs/> [in English]